

13.6.2023

Vieraslajiasioiden neuvottelukunta

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

Ohjeistus lemmikkien omistajille – estä lemmikkieläinten karkaaminen luontoon

Lemmikkieläimiä päätyy luontoon joko karkaamalla tai omistajansa vapauttamina. Ihmisen hoidossa olevaa eläintä ei lain mukaan saa jättää hoidotta eikä hylätä. Lisäksi monet lemmikkieläimet ovat vieraslajeja, jotka ovat osoittautuneet luontoon päästessään haitallisiksi alkuperäiselle luonnolle. Haitalliset vieraslajit voivat muuttaa ekosysteemin toimintaa muille lajeille epäedulliseksi, syrjäyttää alkuperäisiä lajeja, kantaa haitallisia tauteja ja loisia, sekä aiheuttaa myös ihmisille terveyshaittoja tai taloudellisia tappioita. Myös lemmikille itselleen luontoon hylkääminen voi tarkoittaa vammautumista tai nääntymistä nälkään ja sairauksiin. Noudattamalla tätä lemmikkieläinten omistajille kohdistettua ohjeistusta on mahdollista estää lemmikkieläinten joutuminen luontoon ja hillitä siten vieraslajien haittavaikutuksia luonnossa. Ohjeessa kerrotaan myös, mitä lemmikkieläintä hankittaessa on tarpeellista etukäteen selvittää.

Älä hylkää lemmikkiä luontoon - luontoon kuulumattomat lemmikit tuhoavat paikallista eläimistöä

Lemmikkieläimet päätyvät luontoon joko karkaamalla tai omistajansa vapauttamina. Luontoon joutuneet lemmikit voivat tuhota paikallista eläimistöä tai muuta luontoa. Luontoon päässyt vieraslajieläin voi vakiintua ja levitä uudella alueellaan tavalla, jolla voi olla ennalta-arvaamattoman suuria, haitallisia ekologisia tai taloudellisia vaikutuksia. Luonnossa lemmikkieläimet voivat muuttaa ekosysteemin toimintaa muille lajeille epäedulliseksi, syrjäyttää alkuperäisiä lajeja ja yksipuolistaa leviämisalueensa lajistoa. Ne voivat myös kantaa haitallisia tauteja ja loisia, joille alkuperäislajit eivät ole vastustuskykyisiä, sekä aiheuttaa taloudellisia tappioita esimerkiksi taimikoissa, puutarhoissa tai viljelyksillä. Akvaario- ja terraarioharrastuksessa käytettyjen lemmikkieläinten lisäksi on hyvin tärkeää tiedostaa, että myös harrastukseen liittyvät kasvit ja muut eliöt, esimerkiksi elävät ruokaeläimet, voivat luontoon päästyään saada aikaan suurta haittaa vapaasti levitessään. Haitalliset vieraslajit ovat maailmanlaajuisesti merkittäviä luonnon monimuotoisuuden uhkatekijöitä eli luontokadon aiheuttajia. On erittäin tärkeää varmistaa, ettei lemmikki pääse karkaamaan luontoon. Lemmikin tahallinen luontoon hylkääminen on lainvastaista.

Suomen luonnosta tavattuja, lemmikkieläiminä pidettyjä vieraslajeja ovat muun muassa kissa, kani, punakorvakilpikonna, hietasisilisko, ruokasammakko ja aurinkoahven. Pidempään maassamme luonnossa vieraslajeina tavattujen kanin ja kissan aiheuttamia tuhoja puutarhakasveille ja luonnonvaraisten eläinlajien kannoille on tutkittu. Turun seudulla tehdyssä tutkimuksessa 66 kissaa toi puolen vuoden aikana koteihinsa 1 624 saaliseläintä, joiden joukossa oli mm. 26 eri lajin lintuja. Tutkimuksen mukaan Turun seudun lemmikkikissat tuovat vuosittain kotiin lähes 40 000 lintua, mikä koko maahan yleistäen tarkoittaisi yli 1,8 miljoonaa lintua (Kauhala et al., 2015). Kissojen tappamien lintujen kokonaismäärä on tätäkin

suurempi, sillä kissat syövät osan saaliistaan, eivätkä kanna kaikkia ihmisen nähtävälle.

Myös lemmikille itselleen hylätyksi tuleminen voi tarkoittaa vammautumista tai nääntymistä nälkään ja sairauksiin. Harva lemmikkilaji selviää Suomen talvisissa oloissa. Luonnossa lisääntymään kykenevän lemmikkieläimen jälkeläiset todennäköisesti joutuvat vieraslajeina metsästettäväksi ja tapettavaksi. Vieraslajien torjunta voi aiheuttaa vieraslajisille eläimille kärsimystä. Eläinsuojelulain 3§ mukaisesti eläimille ei saa aiheuttaa tarpeetonta kipua tai kärsimystä.

Luontoon hylkääminen on lainvastaista

Lain mukaan hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta eikä hylätä. Laitonta on myös levittää tarkoituksella vierasperäisiä eläin- tai kasvilajeja luontoon esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden lisäämistarkoituksessa. Vieraslajilainsäädännön mukaisesti EU:n tai kansallisen vieraslajiluettelon lajeja ei saa päästää ympäristöön. Kansallisen vieraslajilain mukaisesti mitään vieraslajia, myöskään lemmikkieläintä, ei saa pitää tai käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön.

Vieraslajilainsäädännöllä on lisäksi määritetty sellaiset haitallisimmat vieraslajit, joiden pito lemmikkinä on kiellettyä. Ennen lainsäädännön voimaantuloa hankitun vieraslajilemmikin voi pitää sen kuolemaan saakka, mutta ennen pitkää kyseisten lajien pito lemmikkinä tulee loppumaan. Tällaisia kiellettyjä lemmikkilajeja ovat esimerkiksi punakorvakilpikonna, afrikankynsisammakko, koirasusi, aurinkoahven, moskiittokala, punaperäbulbuli, kuningaskäärme, marmorirapu, maaoravat, useat lintu- ja rapulajit sekä useat akvaario- ja terraariolajit. Luetteloita päivitetään säännöllisesti, joten lemmikin omistajan on tärkeää käydä tarkastamassa uudet vieraslajit osoitteesta www.vieraslajit.fi. Jos olet omistanut jonkin kieltolistalla olevan lajin yksilön ennen kuin se määriteltiin kielletyksi, saat pitää sen lemmikkinä eläimen luonnolliseen kuolemaan saakka. Uusia yksilöitä ei saa enää tuoda maahan, kasvattaa, antaa lisääntyä tai välittää.

Suomen luonnosta on viimeisen vajaan parinkymmenen vuoden aikana löytynyt useita uusia lajeja, joista ainakin osan epäillään levinneen kotimaamme luontoon hylättyinä lemmikkeinä. Tällä hetkellä vieraslajilainsäädännöllä kiellettyjen vieraslajien, kuten Varsinais-Suomessa luonnosta tavattujen hietasisiliskon, ruokasammakon ja aurinkoahvenen vaikutuksesta suomalaiseen luontoon ei ole vielä kaikilta osin tarkkaa tutkimustietoa. On kuitenkin todennäköistä, että opportunistisina lajeina ne uhkaavat joidenkin alkuperäislajiemme kantoja ja muuta alkuperäisluontoa.

Tutustu eläimeen ennen sen lemmikiksi hankintaa, niin vältät ongelmia

Vieraslajilemmikin pitämiseen liittyy piilevä ekologinen riski, jos lemmikki onnistuu karkaamaan tai lemmikin omistaja päätyy hylkäämään hankalasti hoidettavan lemmikin luontoon asianmukaisen eläimestä luopumisen sijaan.

Lemmikkieläin voi osoittautua odotettua pitkäikäisemmäksi, suurikokoisemmaksi, hankalasti hoidettavaksi tai liian tehokkaaksi lisääntymään. Siksi aina ennen eläimen hankintaa tulee selvittää, minkälainen eläin on kyseessä ja miten sitä hoidetaan asianmukaisesti. Myös myyjällä on vastuu varmistaa, että eläimen uusi omistaja ymmärtää tekemänsä sitoumuksen. Kun omistaja tietää, mitä lemmikiltään odottaa,

riski siitä luopumiseen pitovaikeuksien vuoksi pienenee. Vieraslajilemmikkiä, kuten kissaa, kania, kilpikonnaa, lintua tai käärmettä hankkiessa on oleellista suunnitella ennalta, miten eläin voi jaloitella pihalla tai sisällä asunnossa ilman karkaamisen riskiä.

Lemmikin hankkijan on hyvä tiedostaa, että useat lemmikkieläinlajit elävät hyvin pitkään. Jos vieraslajilemmikin omistajalle tulee tarve luopua eläimestään, tulee eläimelle etsiä uusi koti esimerkiksi laji- tai eläinsuojeluyhdistyksen kautta, tai viedä se eläinlääkärille asianmukaisesti lopetettavaksi. Eläimen päästäminen luontoon tai lainvastaisella tavalla omatoimisesti lopettaminen eivät ole vaihtoehtoja lemmikistä luopumiseksi. Tämän vuoksi tulevan omistajan on hyvä selvittää, millaiset lähialueen eläinlajin harrastusyhdistyksiset ja eläinsuojeluyhdistykset voivat tulevaisuudessa tarvittaessa olla avuksi uuden kodin löytämiseksi eläimelle. Vaihtoehtoisesti on tärkeää selvittää, mistä löytyy eläinlääkäri, joka tarvittaessa pystyy lopettamaan lemmikin asianmukaisesti, sekä paljonko lemmikistä luopuminen tulee omistajalleen maksamaan.

Ohjeistuksen valmistelu:

Ohjeistus lemmikkien omistajille on valmisteltu Vieraslajiasioiden neuvottelukunnan ja Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan yhteistyönä. Vieraslajiasioiden neuvottelukunta on kokouksessaan 16.5.2023 käsitellyt ja hyväksyneet ohjeistuksen. Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta on käsitellyt ja hyväksyneet ohjeistuksen kokouksessaan 8.6.2023.

Lue lisää:

- www.vieraslajit.fi
- www.laji.fi
- European code of conduct on pets and invasive alien species
https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/Document/EuropeanCodeofConduct/Publication_Code_of_conduct_pets_IAS_2016_web.pdf
- Kauhala, K., Talvitie, K. & Vuorisalo, T. 2015. Free-ranging house cats in urban and rural areas in the north: Useful rodent killers or harmful bird predators? *Folia Zoologica*. 64: 45-55.
<https://doi.org/10.25225/fozo.v64.i1.a6.2015>

Vieraslajiasioiden neuvottelukunta toimii kansallisena asiantuntijaelinä vieraslajeja koskevissa asioissa. Neuvottelukunta on laajapohjainen ja eri sektorit yhteen kokoava asiantuntijaelin, joka seuraa ja edistää vieraslajeja koskevan lainsäädännön toimeenpanoa, käy keskustelua, välittää tietoa ja viestii kansallisista, EU-tason ja kansainvälistä vieraslajikysymyksistä, tukee vieraslajilinjausten valmistelua EU-tason yhteistyössä sekä koordinoi toimenpiteiden kehittämistä vieraslajien torjumiseksi. EU-tason ja kansallisen vieraslajilainsäädännön tultua voimaan painopiste vieraslajiasioissa on vuodesta 2016 siirtynyt kansallisen vieraslajistrategiasta lainsäädännön toimeenpanoon sekä tiedottamiseen vieraslajeista aiheutuvista riskeistä ja niiden hallinnasta. Laajapohjaisen neuvottelukunnan jäsenet edustavat vieraslajien tutkimukseen, seurantaan ja leviämisen estämiseen liittyviä tahoja, kuten viranomaisia, tutkimuslaitoksia, alueellisia toimijoita ja järjestöjä. *Lisätietoja:* <https://mmm.fi/vieraslajiasioiden-neuvottelukunta>

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta toimii maa- ja metsätalousministeriön apuna seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskevissa kysymyksissä ja linjauksissa. Neuvottelukunta seuraa ja arvioi seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin kehittymistä yhteiskunnassa, tekee ministeriölle ehdotuksia hyvinvoinnin kehittämiseksi ja antaa lausuntoja seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskevista hankkeista ja ehdotuksista. Neuvottelukunnalla on myös tärkeä tehtävä viranomaisten ja alan toimijoiden välisen yhteistyön lisääjänä. Neuvottelukunta pyrkii toiminnallaan lisäämään tietoisuutta seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin merkityksestä ja eläinten arvostuksesta yhteiskunnassa sekä herättämään eettistä keskustelua hyvinvointikysymyksistä. Neuvottelukunnan jäsenet edustavat erilaisia seura- ja harrastuseläinten hyvinvointiin liittyviä tahoja, kuten harrastustoimintaa, viranomaisia, hyvinvoinnin tutkimusta ja vapaaehtoista eläinsuojelutyötä. *Lisätietoja:* <https://mmm.fi/seura-ja-harrastuselainten-hyvinvoinnin-neuvottelukunta>